

George Orwell, Dodo Gombár: Farma zvířat

Pracovní list

1 Může se ti hodit I.: O autorovi

Eric Arthur Blair alias George Orwell
(* 25. 6. 1903, † 21. 1. 1950)

- Jedna z nejnámennějších literárních osobností 20. století.
- Spolu s Aldousem Huxleyem a Franzem Kafkou byl označován za proroka našeho věku.
- Britský novinář, esejista a spisovatel George Orwell se narodil jako Eric Arthur Blair 25. června 1903 v Motihari v bývalé britské kolonii Bengálsko (historický region dnešního území Bangladéše a indického státu Západní Bengálsko).
- Později se odstěhoval do Anglie, kde vyrůstal v jihovýchodním hrabství Oxfordshire. Podle místní říčky Orwell si později zvolil svůj pseudonym.
- Po studiích na univerzitě Eton College byl nějaký čas policejním úředníkem v Barmě. Zážitky z této doby popsal v knize Barmské dny (1934).
- Ze služby později odešel a po návratu do Evropy žil určitou dobu jako tulák mezi londýnskou a pařížskou spodinou. V tomto období se zřekl svého jména, stal se Georgem Orwellem a prožitky z této doby daly vzniknout románu Na dně v Paříži a v Londýně (1933).
- V roce 1936 se jako přesvědčený antifašista vydal do Španělska, kde se účastnil občanské války, během níž byl těžce zraněn. Tuto část života popsal v knize Hold Katalánsku (1938).
- Po vypuknutí 2. světové války se stal členem domobrany, spolupracoval s rozhlasovou stanicí BBC a v roce 1945 byl válečným dopisovatelem listu The Observer.
- Poslední roky svého života strávil kvůli vážnému zdravotnímu stavu připoutaný na lůžko, v té době vznikla jeho nejsilnější díla – alegorické antiutopické romány Animal Farm (1945, č. Farma zvířat, 1946) a 1984 (1949, č. 1991). Oba tyto romány zajistily autorovi světovou popularitu, dočkaly se zfilmování a mnoha adaptací.
- Vedle nich je vysoce ceněno i Orwellovo novinářské a esejistické dílo a známé jsou také jeho deníky.
- Orwell byl celoživotně zastáncem demokratického socialismu a jakkoliv spolupracoval s levicí, byl i nesmlouvavým a zapřísáhlým antistalinistou.
- Zemřel 21. ledna 1950 v Londýně ve věku 46 let.

2 Jak bys několika větami vylíčil/a příběh, který se na Farmě zvířat odehrál?

3 Zkus popsat vizuální zpracování inscenace Farma zvířat, kterou jsi viděl/a ve Slováckém divadle.

Kostýmy:

Scénografie:

4 Farma zvířat od George Orwella je označována jako román. Má však v sobě prvky ještě jednoho, velmi známého, žánru. Tento žánr se zpravidla vyznačuje těmito skutečnostmi:

- alegorie = jinotaj, symbolický obraz nebo příběh
- Jde o krátké alegorické vyprávění ve verších nebo v próze.
- Nejčastěji v ní vystupují zvířata nebo též rostliny a věci.
- Výše zmínění ztělesňují určité typy lidských charakterů.
- Má poučný, moralistní i žertovný ráz.

Tento žánr se jmenuje:

5 Vyjmenuj aspoň 6 druhů zvířat, která žila na Farmě zvířat.

6 Která zvířata stála ve velení Farmy zvířat?

- a) koně
- b) ovce
- c) prasata
- d) havrani
- e) slepice

7 Která z těchto přikázání si zvířata mezi sebou ustanovila?

- a) Žádné zvíře nebude spát v posteli.
- b) Žádné zvíře nebude vlastnit řidičský průkaz.
- c) Žádné zvíře nebude nikdy chodit na kosmetiku.
- d) Žádné zvíře nebude pít alkohol.
- e) Žádné zvíře nezabije jiné zvíře.
- f) Žádné zvíře nesmí nikdy vařit.
- g) Všechna zvířata jsou si rovna.

8 Vzpomeneš si, jak tato vybraná přikázání prasata v průběhu času pozměnila?

- a) Všechna zvířata jsou si rovna, _____ .
- b) Žádné zvíře nebude spát v posteli _____ .
- c) Žádné zvíře nebude pít alkohol _____ .
- d) Žádné zvíře nezabije jiné zvíře _____ .

9 Která postava ti byla od začátku sympatická a proč?

10 Která postava ti byla naopak vzdálená a nesympatická a proč?

11 Která postava podle tebe prošla největším vývojem během celé hry a proč?

12 **Může se ti hodit II.: Stylizace**

- Znázornit zvířata na jevišti je specifické a náročné. V inscenaci Farma zvířat zvolili režisér Dodo Gombár a choreografka Linda Caridad Fernandez Saez jako hlavní prostředek pohybovou stylizací. Divadelní slovník P. Pavice definuje stylizaci takto:

„Postup založený na znázorňování skutečnosti zjednodušenou formou, zredukovanou na nejzákladnější rysy, s minimem detailů. Podobně jako abstrakce ukazuje určitý počet obecných strukturních rysů, jež pomáhají zdůraznit hlavní schéma a umožňují hloubkové uchopení jevů.“

13 Která ze zvířecích postav ti díky stylizaci nejvíce evokovala chování daného reálného zvířete a proč?

14 Často v běžném životě používáme přirovnání ke zvířecímu chování, například – dva kohouti na jednom smetišti, nosí se jako páv, černý jako havran, volný jako pták, atd. Dokonce se často názvy zvířat oslovujeme – ty jsi vůl, ty jsi slepice, jsi jako prase, atd.

Nacházel/a jsi u některých zvířat ve stylizovaném pohybu, ale i v mluveném projevu, podobnosti s tím, jak se občas chováme my lidé? Pokud ano, zkus uvést příklad.

15 Jak již bylo řečeno, George Orwell napsal Farmu zvířat jako román. Nyní jsi však viděl divadelní hru. Víš, jak se procesu převedení literárního díla na jeviště říká?

- a) přezkoušení
- b) dramaturgie
- c) kopie

16 Viděl/a jsi už někdy v divadle příběh, který původně nebyl divadelní hrou? Který to byl?

17 Může se ti hodit III.: Proč právě podobenství Farmy zvířat?

Orwell se důsledně vyhýbal vysvětlujícím komentářům k tomuto dílu. Jediný osobní komentář k vzniku knihy vyšel v rámci předmluvy k vydání ukrajinského překladu v roce 1947.

„(...) Po návratu ze Španělska jsem dostal nápad odhalit sovětský mýtus v příběhu, který by byl dost snadno pochopitelný téměř každému a snadno přeložitelný do ostatních jazyků. Konkrétní prvky příběhu mi však stále chyběly, dokud jsem jednoho dne (žil jsem tenkrát v jedné malé vesnici) nezahlédl chlapce, mohlo mu být tak deset, jak kočíruje obrovského koně táhnoucího vůz po úzké cestě a švihá ho bičem pokaždé, když se zvíře pokusí otočit. V té chvíli mi došlo, že pokud by si taková zvířata uvědomila svou sílu, neměli bychom nad nimi žádnou moc, a že člověk vykořisťuje zvířata stejně, jako bohatí vykořisťují proletariát. Pustil jsem se do analýzy Marxovy teorie z pohledu zvířat. Z hlediska zvířat je koncept třídního boje mezi lidmi čirou iluzí, neboť kdykoliv je zapotřebí zvířata využít, všichni lidé se proti nim spojí: skutečný boj probíhá mezi zvířaty a lidmi. Díky tomuto výchozímu bodu nebylo pak těžké příběh rozvinout. Napsal jsem ho až v roce 1943, jelikož jsem byl neustále zaměstnán nějakou jinou prací a neměl čas. (...) Nechci se k dílu vyjadřovat; nemluví-li samo za sebe, nezdařilo se. Chtěl bych však zdůraznit dvě skutečnosti. Zaprvé je třeba říct, že i když jsou různé epizody převzaty ze skutečné historie ruské revoluce, jsou ztvárněny schematicky a jejich chronologické pořadí je pozměněno – to bylo pro symetrii příběhu nutné. Zadruhé je tu moment, který většině kritiků unikl, možná proto, že jsem jej dostatečně nevyzdvihl. Mnozí čtenáři možná po přečtení knihy nabyli dojmu, že příběh končí úplným smířením prasat s lidmi. To nebyl můj záměr, naopak, chtěl jsem jej uzavřít obrazem výrazného nesváru, neboť jsem jej dopsal těsně po teheránské konferenci, o které si všichni mysleli, že nastolí mezi Sovětským svazem a západem ty nejlepší možné vztahy. Já osobně jsem nevěřil, že by takové vztahy mohly dlouho vydržet, a jak ukázal vývoj událostí, nebyl jsem daleko od pravdy. (...)“

18 Farma zvířat v sobě nese několik nesmrtelných témat. Zkus přiřadit pojmy k definicím.

antiutopie

demokracie

stalinismus

diktatura

utopie

Vláda příkazů – neomezená vláda jednotlivce, skupiny či strany; monopolizace moci ve státě, a to buď v rámci ústavních zákonů nebo násilím. Většinou se rozlišují její dvě formy: ústavní, koncentrující moc v mezích zákona (smyslem jejího zavedení je urychlení určitých procesů ve státě), a protiústavní, neomezená, revoluční diktatura, která je sama sobě zákonem.

Fantastická, vysněná, nereálná představa, plán, návrh něčeho. Ve světě literatury jde o žánr, který líčí ideální společenské poměry v pomyslné zemi; většinou zameraný sociálně kriticky vůči soudobým poměrům.

Ideologie vlády a diktátorská praxe v období sovětských dějin let 1928–1953. Jde o nejúplnější a nejpropracovanější diktaturu v dějinách, která vládla pomocí lží a teroru. Základní myšlenkou bylo zmocnit se sovětské společnosti natolik, aby byla vhodnou základnou pro vítězství komunismu ve světě.

Myšlenka fiktivní společnosti, která se vyvinula špatným směrem a má zásadní nedostatky (totalitní forma vlády, omezování osobní svobody) vzniklé přehmáním jednoho nebo více ideologických principů. Občané takové společnosti jsou obvykle očividně utlačováni politickým systémem.

Vláda lidu. Mnohoznačný termín, kterým se zpravidla označuje politický princip založený na účasti lidu na řízení společnosti, ve kterém se menšina podřizuje většině a je uznána svoboda a rovnost všech občanů. Termín poprvé použil Hérodotos ve významu vlády mnohých, charakterizované zejména jako rovnost před zákony.

- 19 Které z těchto témat pro tebe bylo v inscenaci Farma zvířat nejsilnější?
- 20 George Orwell zachytil ve vynikající zkratce tehdejší degradaci Sovětského svazu a jeho politického režimu. K jakým dalším historickým situacím by se děj Farmy zvířat dal přirovnat?
- 21 Najdeš i v současném světě situace, na kterých se ukazuje, jak je Farma zvířat děsivě aktuální?
- 22 Který moment inscenace byl pro tebe nejtragičtější, nejsmutnější? (Pokud jich bylo víc, napiš je všechny.)
- 23 Který moment tě naopak pobavil?

24 Je něco, co sis během inscenace uvědomil/a?

25 S jakým pocitem jsi z představení odcházel/a?

26 Co bys rád/a vzkázal/a inscenačnímu týmu a hercům?

Poznámka na závěr:

Inscenace Farma zvířat Slovákého divadla v mnoha okamžicích přesně nekopíruje děj Orwellovy knižní předlohy. Její poselství a myšlenka jsou zachovány, děj se však v některých skutečnostech liší.

Například inscenace Farma zvířat začíná tiskovou konferencí, která v knize není. V inscenaci se během ní retrospektivně převypráví, co se na farmě doposud stalo. V inscenaci se explicitně zmiňují čtyři příkázání, v knize jich najdete sedm. Dokonce ani všechna zvířata, která jste v inscenaci mohli vidět, v knižní předloze nejsou.

Tuto informaci uvádíme především pro maturanty, kteří by chtěli návštěvou divadla nahradit přečtení Orwellova románu Farma zvířat.